

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 15. — Рівне, РДГУ, 2001 р. — 160 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАКУ України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАКУ України № 1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАКУ України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет,

2001

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ УЧИТЕЛЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасне життя, оновлення суспільних відносин вимагає змін у всіх формах суспільної свідомості. Реальні процеси змін в суспільстві, системі освіти, діяльності вчителів поставили проблему підвищення ефективності творчого потенціалу вчителя, яка має важливе соціально-педагогічне значення. Вирішення цієї проблеми може в певній мірі прискорити подолання кризових явищ в духовній сфері суспільства в цілому, і в освіті зокрема. На жаль, низький соціальний престиж учительської професії є великою перепоною на шляху відповідних змін.

Проблема творчого потенціалу вчителя є дуже актуальною в світлі гуманістичної парадигми сучасної освіти. Витоки її ведуть до гуманістичних традицій в українській освіті і вихованні, ідей гуманізму, виражених в історії педагогічної думки України.

Сьогодні несформованість творчого потенціалу значної частини вчителів стримує процеси гуманізації школи. Генезис ідей гуманізму у вітчизняній педагогіці має, звичайно, свою логіку розвитку, специфіку, закономірності, пов'язані із соціокультурним середовищем даного чи конкретно-історичного періоду, відтворюючи в собі не тільки загальнолюдські сторони, але й ціннісні орієнтації, традиції суспільства і народу, особливості українського менталітету. Разом з цим гуманістичні тенденції вітчизняної педагогіки взаємопов'язані з розвитком гуманістичних ідей педагогічної думки у всесвітньому історико-педагогічному процесі. Творчий потенціал учителя не уявляємо без його гуманістичної суті, це і є той поштовх, який дає імпульс інноваційній діяльності педагога.

Основою і метою гуманістичної орієнтації освіти є повноцінний всебічний розвиток людини, самореалізація її творчого потенціалу. Так нинішня педагогічна освіта, на відміну від попередньої, орієнтованої на технічний підхід, чітко визначила загальні ціннісні орієнтації перебудови підготовки вчителя, пов'язані з розбудовою школи в сучасних умовах, ствердила гуманістичний принцип безперервного розвитку творчого потенціалу вчителя на етапі його професійного розвитку. Зміст, структура і організація підготовки сучасних вчителів повинна відповідати новим вимогам часу.

Творчість повинна сприйматись студентами і молодими вчителями як засіб професійного виховання, професійного росту вже на початковому етапі професійної підготовки. Тільки на основі кардинальних змін якості підготовки майбутніх спеціалістів можлива глибока реалізація гуманістичних можливостей професії вчителя (сконцентрована в його особистісному творчому потенціалі) на практиці, в процесі творчої професійної життєдіяльності на всіх її етапах – від періоду адаптації спеціаліста до завершення ним активної діяльності.

Проблема творчого потенціалу висвітлена в ряді спеціальних філософських праць, поряд з ними існує досить велика кількість психолого-педагогічних досліджень з проблем творчості, педагогічної майстерності, професіоналізму вчителя, відображуючи ті чи інші національні ціннісні аспекти проблеми творчого потенціалу вчителя, які мають тенденцію розвитку в історико-педагогічному процесі розвитку освіти. Важливим є виявлення і узагальнення ідей, розвитку творчого потенціалу вчителя як одного із пріоритетних напрямів національних цінностей вітчизняної освіти, які склались в психолого-педагогічних дослідженнях та у інноваційному досвіді 90-х років.

Дослідження даної проблеми здійснюється в контексті загальної концепції національної освіти. Суть національної парадигми освіти і творчого потенціалу вчителя визначається виявленням цінності особистості учня, його можливостей, здібностей, співтворчості вчителя і

учня на основі гуманних відносин, їх рівноправного діалогічного спілкування, ціннісно-мотиваційними настановами педагога, зорієнтованими на становлення повноцінної особистості.

Гуманістичні основи творчого потенціалу особистості вчителя визначаються призначенням його творчої діяльності в суспільстві. Таким чином, тенденції і особливості суспільного розвитку України визначають пріоритетність розробки національних цінностей освіти, одного із ведучих компонентів – потенціалу творчої діяльності і особистості вчителя, в основі якої лежить багатовіковий досвід української культури. Загальнолюдські освітні цінності – це інтегровані національні цінності. Ціннісний зміст поняття “загальнолюдські” визначається, перш за все, тим, що служить найбільш загальною формою зв’язку епох і поколінь, формою зв’язку особистості і суспільства, засобом взаєморозуміння людей, соціальних груп, етнічних общин, культур, основою для встановлення міждержавних відносин.

Значення ефективності творчого потенціалу вчителя як національної цінності проявляється, перш за все, в тому, якою буде особистість його учня, вихованця, чи буде притаманним їй гуманістичний світогляд, моральні якості, громадянська відповідальність, патріотичні почуття, повага до історії, культури свого народу, тобто чи сформовані в учня ціннісні орієнтації, необхідні йому в житті.

Учитель сьогодення покликаний бути обов’язково творчою, інтелігентною, душевною, професійно компетентною, конкурентноздатною особистістю, а всеускладнюючі функції виховання потребують від учителя високого рівня морального потенціалу. Творчість учителя – одна з основних проблем, які варто враховувати в розробці моделі вчителя XXI ст.

Розкриття суті джерел творчості у психології пов’язують з поняттям креативності, креативних здібностей. Креативність вивчається як фактор, який сприяє активній життєвій позиції, стимулює творчі можливості особистості і впливає на її статус. Являючись однією з ведучих сторін творчих можливостей, креативність забезпечує якісно новий зміст, функціонування спеціальних здібностей.

Вузівська підготовка майбутніх учителів, а також організація їх практичної професійної діяльності (проходження педагогічної практики) повинна створювати передумови для можливого подолання суперечності між потребами школи і потребами суспільства, які особливо виражені в періоди реформування системи освіти.

У спадщині талановитого педагога В.О.Сухомлинського було розглянуто широке коло проблем творчої особистості вчителя, якостей творчого потенціалу, розкрита специфіка творчості. “Педагогічна творчість, - пише В.О.Сухомлинський, - це здатність допомогти людині пізнати свій внутрішній світ, перш за все, свій розум, допомогти їй напружити інтелектуальні сили, навчити її розуміти і створювати красу своєю працею, своїми зусиллями” [1]. Під педагогічним ідеалом він розуміє таку особистість, яка виступає творцем моральних цінностей.

Стратегію сучасної педагогічної освіти складають суб’єктивний розвиток і саморозвиток особистості вчителя, здатного виходити за межі нормативної діяльності, впроваджувати інноваційні технології, процеси творчості в широкому спектрі. Ця стратегія орієнтується на становлення розвинутої особистості учителя, який володіє цілісним гуманістичним світовідчуттям. Звідси постають нові задачі перед педагогічним закладом освіти.

При розкритті поняття і суті творчих можливостей учителя необхідно мати на увазі категорію педагогічної майстерності, яка розглядається з точки зору творчого процесу. Так, педагогічна майстерність, за В.А.Кан-Калеком, включає в себе безпосередньо особистість учителя, його неповторну творчу природу. В психолого-педагогічній літературі розглядається взаємовідношення категорії майстерності і творчості, майстерності і професіоналізму (Ю.К.Бабанський). Майстерність трактується не тільки як передумова творчості, але як одна із його істотних складових компонентів.

Одним із першоджерел майстерності і творчого потенціалу учителя є притаманні його особистості покликання, схильність до педагогічної діяльності, внутрішня потреба в ній як в природному способі самовираження, самореалізації внутрішніх резервів індивідуальності. Саме покликання зумовлює прагнення учителя шукати нові форми і методи своєї професійної діяльності, які орієнтуються на національні і загальнолюдські цінності культури і освіти, досягати підвищення ефективності педагогічного процесу.

Методологічною основою процесу формування майстерності учителя є теорія пізнання,

зокрема, положення про активність суб'єкта в діяльності, про взаємозв'язки з середовищем, закономірності пізнавальної діяльності, зв'язок теорії з практикою, врахування загального, особливого й одиничного в процесі становлення майстерності вчителя, освоєння досягнень науки і передового досвіду. Для розв'язання складних сучасних проблем необхідна науково обгрунтована програма підготовки молодого спеціаліста, розроблена на основі диференційованого підходу.

Йдеться про формування цілісної особистості з характерними їй інтегративними якостями. На розв'язання цих завдань спрямований курс з основ педагогічної майстерності, оскільки його специфіка полягає в інтегруванні знань, поповненні, відновленні та цілісності основних сфер педагогічної діяльності, що й потребує інтегрованих знань з педагогіки, психології, фізіології, філософії, методики, мистецтвознавства. Як уже було зазначено, педагогічна майстерність – це процес і результат творчої професійної діяльності, інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності майбутнього фахівця, зумовлений рівнем реалізації його гуманістичної спрямованості.

Праця педагога, як ніяка інша, через її залежність від суб'єктивного фактору, вимагає диференційованого, індивідуально-творчого спрямування при досягненні єдності теорії і практики у теоретико-методологічній підготовці учителя, врахування конкретних національних особливостей, культури, традицій і потреб регіону. Відчувається неповне використання можливостей міжпредметної інтеграції. Цілісний підхід означає підготовку спеціаліста-учителя як єдине ціле. Його внутрішню єдину систему однаково забезпечує і теоретична підготовка, і психолого-педагогічні та спеціальні знання, які одержує вчитель.

Педагогічна майстерність як найвищий рівень професійної діяльності, як комплекс якостей особистості, пов'язаних із самоорганізацією педагогічної діяльності, як мистецтво і наука бути людиною, має посідати належне місце у громадському, професійному та індивідуальному житті молоді. Педагогічна майстерність потрібна кожному випускникові педагогічного вищого закладу освіти, щоб у подальшому житті вони стали потенційними носіями її гуманістичної сутності.

Цілеспрямована орієнтація всієї системи довузівської підготовки молоді на модель сучасного вчителя нового типу – професіонала, громадянина, носія загальнолюдських цінностей, провідних ідей національної культури є умовою ефективною реалізації педагогічної майстерності як фактору інтеграції у системі безперервної освіти молоді. Викладання курсу педагогічної майстерності повинно забезпечити процес становлення й розвитку майстерності молодого спеціаліста, сформованості професійно-педагогічних цілей, мотивів, установок, потреб, пов'язаних з педагогічною професійною діяльністю.

Завдяки своїй функціональній багатоплановості педагогічна майстерність не обмежується рамками змісту, методів, форм організації професійної підготовки. Вона інтегрує як пізнавальну діяльність студентів, так і діяльність викладачів, впливаючи на процес навчання – від визначення завдань до його організації і результатів. Важливо у процесі вузівської підготовки вчителя сформувати у студентів потреби професійного розвитку, потреби вивчення технології самоорганізації педагогічної діяльності. Під час навчання студенти повинні оволодіти прийомами організації власної діяльності; важливо, щоб майбутні вчителі усвідомили педагогічну діяльність як рефлексивне керування діяльністю школяра, уявили себе суб'єктом цієї діяльності, опанували механізми використання особистісного потенціалу для розв'язання педагогічних завдань, навчання і виховання. Вже на початковому етапі підготовки фахівця слід актуалізувати розвиток професійно значущих здібностей, умінь, особливостей педагогічного мислення, і дуже важливо формувати готовність до педагогічної творчості, виявивши умови, методи і прийоми навчально-виховної роботи у вузі, які забезпечують творче спрямування професійної підготовки студентів до виконання функцій вчителя.

Формування особистості майбутнього вчителя і розвиток його творчої інноваційної діяльності вимагає підвищення рівня спеціальної підготовки вчителів, створення необхідних умов для творчої самореалізації особистості, виявлення і оптимальний розвиток креативних можливостей вчителя. Вирішальною умовою здійснення цих задач є чітка спрямованість всієї системи професійної підготовки вчителя на формування його творчого потенціалу як пріоритетної національної цінності державної освіти, що в свою чергу передбачає забезпечення цілого комплексу соціальних і моральних передумов, які сприяють значному підвищенню

статусу педагогічної професії в суспільстві.

Не дивлячись на складні процеси суспільного розвитку в цей історичний період становлення держави, жива творчість і новаторський досвід учителів не згасає, вони постійно підтримують школу і науку, відкриваючи все нові і нові потенційні можливості, здібності, і завжди захоплювали інтерес вчителів-практиків, який виявлявся в плодovitих результатах творців-вчителів, у вирішенні назрілих педагогічних проблем. Глибока життєздатність, стійкість інноваційного досвіду зі всією переконливістю свідчить про те, що він розвивався як в умовах єдиної державної системи освіти, коли нормативні настанови діяльності вчителя були суттєво домінуючими, так і в умовах створення багатоваріантних шкіл. Можливості свободи творчості вчителя значно зросли, але і при цьому необхідний підхід в тому, щоб забезпечити істинну творчість, а не поспішно віддати данину моді.

Творчі аспекти, спадщина вчителів-новаторів 80-90-х рр. стверджують про широкі можливості творчого потенціалу вчителя пропонувати нові корисні ідеї, які допоможуть школі вийти на якісно новий щабель розвитку. Матеріали вчителів-новаторів, наукові публікації, монографії свідчать про те, що вони є інноваційною цінністю національної освіти; носять прогресивний характер нового досвіду, створеного вчителем.

Вчитель – носій соціально-педагогічних інновацій в освіті і в суспільному житті. Головною цінністю, показником в інноваційному досвіді є сама особистість вчителя, яка виступає суб'єктом діяльності, що, в свою чергу, за словами психолога І.А.Зимньої, визначає особистісний розвиток її як суб'єкта. В інноваційному досвіді полягає і реалізується на практиці продуктивний творчий потенціал, а також педагогічна майстерність учителя, розкривається все багатство і багатогранність професійно-особистісних якостей, притаманних учителю. Досвід новаторів відтворює індивідуальну своєрідність кожного, міру їх професійної компетентності, світогляд і світовідчуття педагога, їх моральні потреби, ідеали. Кожен з них інтенсивно, своєрідно реалізує індивідуальні можливості власного потенціалу в результаті своєї творчості – інноваціях.

Визнання вищою цінністю – особистість дитини – це найсуттєвіше, що втілено в інноваціях гуманістичного характеру, це – головний критерій усвідомлення вчителем своїх професійних можливостей, громадянської відповідальності за долю учнів. Ці сторони інноваційних процесів в освіті, у свідомості самого вчителя повинні ще в процесі підготовки майбутнього вчителя свідомо впливати на оволодіння азами майстерності вчителя.

Національний ідеал вчителя завжди втілював у собі кращі риси свого народу, тому творчий потенціал – пріоритетна цінність національної освіти, практична реалізація педагогічної майстерності, яка в сучасних умовах реформування сприятиме вирішенню проблем морального оздоровлення і відродження України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пономарьов Я.А. Психология творчества и педагогика. – М., 1976.
2. Волков Ю.Г. Личность и гуманизм (социологический аспект).
3. Сластенин В.А., Шиянов Е.Н. Гуманистическая парадигма образования как основа формирования отечественной стратегии профессиональной подготовки учителя. – М., 1996.
4. Зимняя И.А. Гуманизация образования (состояние, перспективы, опыт). – М., 1985.
5. Амонашвили Ш.А. Основания педагогики сотрудничества// Новое педагогическое мышление. – М., 1989.
6. Сухомлинский В.А. Методика воспитания коллектива. Избр. соч. в 3-х т. Т.3. – М., 1989.
7. Шлях до майстерності / Педагогічний досвід. За ред В.Ф.Паламарчук. – К., 1995.

Одержано редакцією 17.01.2001.

УДК: 378. 371. 42

В. Б.

ХАРЛАМЕНКО

ЗМІСТ

<i>Бех І. Д., Павелків Р. В.</i> Пріоритети виховання сучасної вузівської молоді	3
<i>Воробйова Л. М.</i> Проблеми мовної освіти школярів у науковій спадщині К.Д.Ушинського	7
<i>Карпенчук С. Г.</i> А.С.Макаренко і соціометричне дослідження	9
<i>Наливайко І. П.</i> Організація виховної роботи учнів засобами мистецтва у Павлівській середній школі	13
<i>Антонець Н. Б.</i> Спиридон Черкасенко: умови здобуття педагогічної освіти і становлення світогляду	17
<i>Бричок С. Б.</i> Становлення та розвиток церковнопарафіяльних шкіл на Волині	23
<i>Філоненко Р. С.</i> Товариство “Просвіта” у боротьбі за збереження та розвиток українського шкільництва на Волині в період польської влади	26
<i>Сойчук Р. Л.</i> Оновлення змісту освіти у Великій Британії в 90-х роках ХХ століття	28
<i>Петренко В. В.</i> Сутність патріотизму як моральної якості особистості, його зміст і внутрішня структура	30
<i>Пальчевський С. С.</i> Віра як педагогічна категорія	32
<i>Сілкова Е. О.</i> До питання про істотні ознаки особистісно-орієнтованого навчання	35
<i>Воробйова І. А.</i> Соціокультурна компетенція як система знань, вмінь і навичок учнів	39
<i>Дупак Н. В.</i> Проблеми виховання культури праці учнівської молоді у Німеччині	43
<i>Ставицька О. Г.</i> Паралінгвістичні засоби у структурі мовленнєвого впливу: визначення понять	45
<i>Петрова М.</i> Сугестопедичні принципи навчання	48
<i>Безкоровайна О. В.</i> Теоретико-практичні основи миротворчої діяльності учнівської та студентської молоді	50
<i>Янциур М. С., Войтко А. І.</i> Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до реалізації професійної активізації учнівської молоді	53
<i>Литвиненко С. А.</i> Соціалізація та виховання як педагогічні категорії	61
<i>Кириленко С. В.</i> Технології валеологічної освіти та виховання	64
<i>Ігнатенко Г. В.</i> Значення самостійної практичної роботи в процесі трудового навчання для розвитку та виховання школярів	69
<i>Галатюк Ю. М.</i> Психолого-педагогічні особливості процесу розв’язування творчої навчальної задачі	72
<i>Свириденко С. О.</i> Робота класного керівника з формування здорового способу життя школярів	76
<i>Кирильчук Ю. В.</i> Вправи на заняттях з автосправи як засіб індивідуалізації процесу навчання студентів	82
<i>Роценюк А. М.</i> Проблеми адаптації студентів першокурсників у вищому навчальному закладі	85
<i>Сидоренко В. В., Щетина Н. П.</i> Робочий зошит як засіб оптимізації навчально-пізнавальної діяльності школярів на уроках креслення	89
<i>Пилипенко О. І.</i> Превентивна освіта в контексті соціалізації студентів	96
<i>Оржеховська В. М.</i> Проблема формування здорового способу життя в системі підготовки студентів	99
<i>Терешко Т. В.</i> Особливості становлення і розвитку жіночої освіти на Волині в кінці ХІХ –	10

поч. XX ст. в умовах імперської політики царату	3
Буцяк В. І. Педагогічна культура в системі професійної підготовки майбутніх вчителів музики	10 8
Лесняк Н. В. Спрямування мовленнєвої роботи на заняттях з образотворчого мистецтва	11 3
Тюска В. Б. Творчість – як діяльнісний спосіб життя особистості	11 6
Яковенко Л. П. Виконавський аспект підготовки вчителів музики	11 9
Черній А. Л. Творчий потенціал учителя як один із пріоритетних напрямів національної освіти	12 3
Харламенко В. Б. Стан і проблеми професійної орієнтації учнів у роботі вчителя трудового навчання	12 6
Сингаївський Д. В. Використання відомих конструкцій “вічних” двигунів в процесі вивчення основ наук і трудової підготовки школярів	13 0
Смалько М. Ф. Індивідуально-особистісний аспект у розвитку музичної обдарованості: традиції та сучасність	13 5
Димченко С. С. Специфічні прийоми вивчення музичних творів напам’ять	13 9
Сяська В. Н. Метод інтеграційно-спеціалізованого навчання зі зворотним зв’язком з курсу “інженерна графіка” – основа творчої моделі освіти для XXI століття	14 3
Яцейко В.А., Сех І.С. Інтерактивна модель навчання, як один із дидактичних пошуків в процесі гуманізації освіти	14 8
Відомості про авторів	15 5

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор Бричок Б. П.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 19,55. Обл. вид. арк. 19,92. Замовлення № 127 Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 15. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 160 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20